

Gospodarstvo u padu*

Izostanak oporavka i u drugom tromjesečju 2012. godine

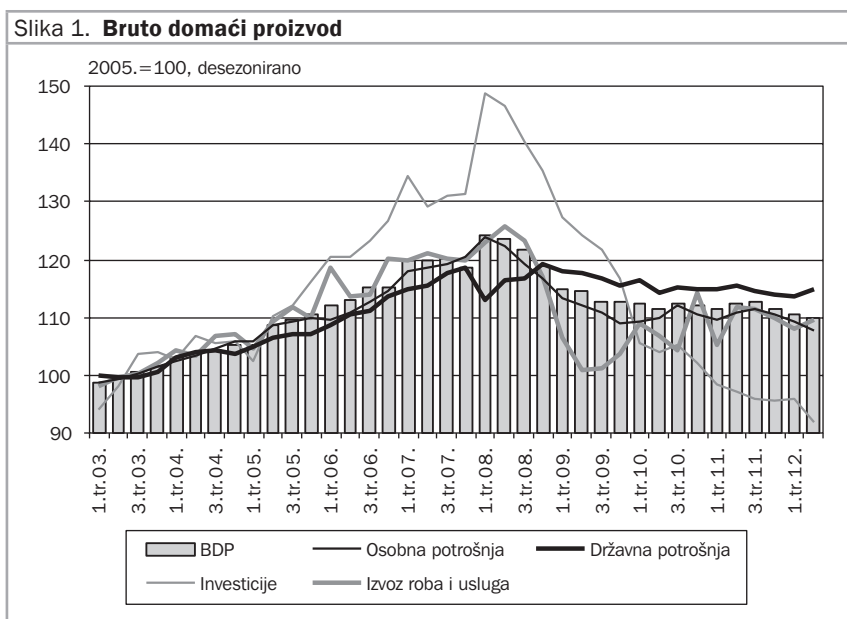
Bruto domaći proizvod u drugom je tromjesečju ove godine bio manji za 2,2 posto u odnosu na isto razdoblje 2011. Smanjenje BDP-a potaknuo je pad svih sastavnica agregatne potražnje. Ipak, analiza desezoniranih podataka ukazuje na *usporavanje* trenda smanjivanja ukupne gospodarske aktivnosti. Nakon što je u prvom tromjesečju 2012. ukupna ekonomska aktivnost smanjena za 1,1 posto u odnosu na prethodno tromjesečje, u drugom se smanjila za 0,4 posto. Pozitivan su doprinosi ukupnim kretanjima dali oporavak državne potrošnje i rast izvoza, a negativan investicije te smanjenje osobne potrošnje.

Osobna je potrošnja u drugom tromjesečju ove godine bila manja za 3,4 posto u odnosu na isto razdoblje prethodne godine. Analiza desezoniranih podataka ukazuje na ubrzavanje pada ove sastavnice agregatne potražnje. Osobna se potrošnja u prvom tromjesečju 2012. godine smanjila za 1,2 posto u odnosu na prethodno tromjesečje, a u drugom tromjesečju za 1,5 posto. Takvo se kretanje može pripisati negativnim trendovima na tržištu rada, povećanju poreznog opterećenja stanovništva i porastu troškova života.

Državna je potrošnja u drugom tromjesečju ove godine zabilježila međugodišnji pad od 0,2 posto. Ipak, desezonirani podaci ukazuju na blagi oporavak. Nakon što se državna potrošnja u prvom tromjesečju smanjila za 0,3 posto u odnosu na prethodno tromjesečje, u drugom se tromjesečju povećala za 1,1 posto.

* Prilog su pripremili Tanja Broz, Goran Buturac, Ivana Rašić Bakarić, Sunčana Slijepčević (Ekonomski institut, Zagreb), Dinko Pavuna i Dragica Smilaj (Ministarstvo financija Republike Hrvatske).

Investicijska je aktivnost s međugodišnjim padom od 5,9 posto u drugom tromjesečju 2012. godine dala najznačajniji negativan doprinos ukupnim gospodarskim kretanjima. Nepovoljna kretanja investicijske aktivnosti potvrđuju i desezonirani podaci. Nakon kratkotrajnog oporavka investicija u prvom tromjesečju 2012. godine, u drugom je tromjesečju ponovno došlo do značajnog smanjenja. Tako je u prvom tromjesečju ove godine investicijska aktivnost bila veća za 0,1 posto u odnosu na prethodno tromjesečje, da bi se u drugom tromjesečju smanjila za čak 4,2 posto. Nepovoljna kretanja investicija najvećim su dijelom određena negativnim trendovima u građevinarstvu.

Napomena: Desezonirano metodom X11ARIMA (Statistics Canada).
 Izvor za originalne podatke: Državni zavod za statistiku.

Realni se izvoz roba i usluga u drugom tromjesečju 2012. godine smanjio za 1,8 posto na međugodišnjoj razini, a uvoz za 3,3 posto. Ipak, analiza desezoniranih podataka ukazuje na povećanje izvoza te smanjenje uvoza u drugom tromjesečju ove godine. Izvoz se u prvom tromjesečju 2012. godine smanjio za 2,0 posto u odnosu na prethodno tromjesečje, da bi se u

Blagi rast trgovine u ljetnim mjesecima

Realni se promet u trgovini na malo u prvih osam mjeseci ove godine smanjio za 3,2 posto na međugodišnjoj razini. Slabljenje aktivnosti u trgovini na malo, započeto početkom godine, zaustavljeno je u svibnju nakon čega je tijekom ljetnih mjeseci uslijedio blagi rast realnog prometa. Tome je pridonijela prije svega relativno uspješna turistička sezona. Realni je promet u kolovozu bio za 1,0 posto veći nego u srpnju i za 1,4 posto nego u lipnju. Kretanja u trgovini na malo još uvijek su opterećena nepovoljnim trendovima na tržištu rada, padom raspoloživog dohotka i potrošačkim pesimizmom. Promatrajući kretanja po djelatnostima, u prvih osam mjeseci, može se ustvrditi da je najveći pad aktivnosti na međugodišnjoj razini zabilježen kod trajnih potrošnih dobara: motornih vozila, tekstila i odjevnih predmeta, električnih aparata i namještaja. Istovremeno, pozitivan doprinos ukupnim kretanjima dali su rast prodaje u nespecijaliziranim prodavaonicama pretežno živežnim namirnicama, koje ostvaraju 40,6 posto ukupnog prometa u trgovini na malo. Kretanja u trgovini na malo u nadolazećim će mjesecima značajno ovisiti o dinamici ukupnog gospodarskog oporavka. Usprkos pozitivnim učincima turističke sezone, značajniji oporavak trgovine na malo nije moguće ostvariti bez zaustavljanja nepovoljnih trendova na tržištu rada.

Rast noćenja stranih turista

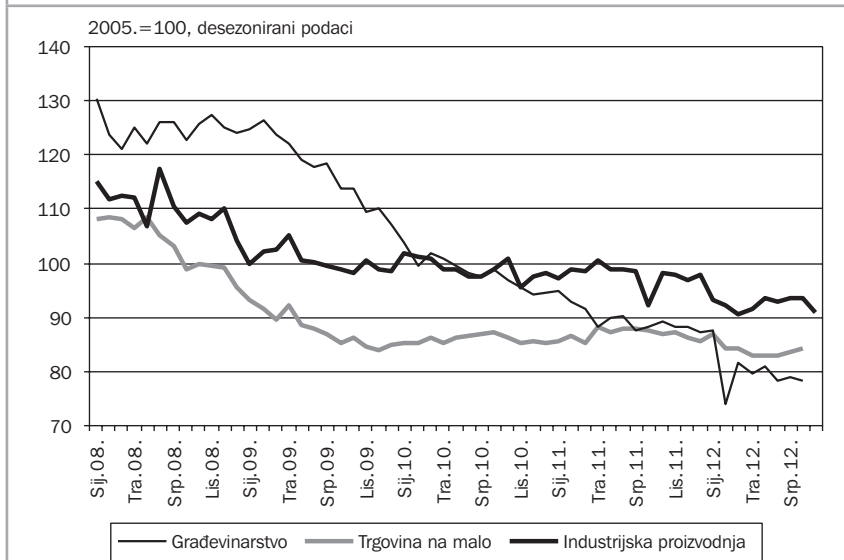
Prema fizičkim pokazateljima o broju dolazaka i noćenja, obistinila su se pozitivna očekivanja o ovogodišnjoj turističkoj sezoni. Dolasci turista u prvih osam mjeseci ove godine bili su veći za 2,3 posto u odnosu na isto razdoblje 2011., dok je broj noćenja porastao za 3,2 posto. Doprinos pozitivnim kretanjima dali su strani turisti koji su ostvarili 92,0 posto od ukupnog broja noćenja. Noćenja stranih gostiju u prvih osam mjeseci povećana su za 4,2 posto na međugodišnjoj razini, dok su noćenja domaćih gostiju smanjena za 6,9 posto. Gospodarski oporavak dijela naših najemitivnijih tržišta, povećana nesigurnost u pojedinim konkurentskim odredištima (poput Grčke, Turske i Sjeverne Afrike), relativno uspješna

turistička promidžba te blizina destinacije neki su od vodećih čimbenika u kojima valja tražiti objašnjenje rasta noćenja stranih turista u Hrvatskoj. Nasuprot tome, recesija domaćeg gospodarstva i slabljenje domaće potražnje imali su negativne učinke na ukupna turistička kretanja. U strukturi noćenja stranih turista, najviše su sudjelovali, već tradicionalno, turisti iz Njemačke (22,8 posto), Slovenije (11,7 posto), Austrije (8,6 posto), Italije (8,5 posto) i Češke (8,1 posto). Povoljna kretanja u turizmu imaju izniman značaj za ukupna gospodarska kretanja. Osim doprinosa kroz zapošljavanje, turizam ima pozitivan učinak na kretanje BDP-a, deficit tekućeg računa bilance plaćanja i ostvarivanje proračunskih prihoda.

Recesija u građevinarstvu

Građevinarstvo je i dalje snažno pogođeno gospodarskom recesijom. Obujam građevinskih radova u prvih je osam mjeseci ove godine bio za 11,0 posto manji u odnosu na isto razdoblje 2011. U kolovozu je obujam građevinskih radova bio manji za 0,9 posto u odnosu na srpanj te za 11,2 posto u odnosu na kolovoz prethodne godine. Slaba potražnja za nekretninama, značajno usporavanje investicijske aktivnosti te izostanak novih državno-financiranih infrastrukturnih projekata neka su od glavnih obilježja trenutnog stanja u građevinarstvu. Smanjenju potražnje za nekretninama pridonijeli su pad raspoloživog dohotka stanovništva, otežani uvjeti kreditiranja i razvoj potrošačkog pesimizma. To je u konačnici rezultiralo relativno visokim brojem neprodanih stanova. Recesija u građevinarstvu ogleda se i u značajnom padu zaposlenosti. U prvih je osam mjeseci ove godine razina zaposlenosti u pravnim osobama bila manja za 6,7 posto u odnosu na isto razdoblje 2011. Da se nepovoljnim kretanjima još uvijek ne nazire kraj, govori podatak o broju izdanih odobrenja za građenje koji se u razdoblju siječanj-kolovoz 2012. smanjio za 12,3 posto na međugodišnjoj razini. U narednom razdoblju oporavak građevinarstva teško je ostvariv bez pokretanja novih državno financiranih investicija, zaustavljanja nepovoljnih kretanja na tržištu rada te rasta zaposlenosti i dohotka stanovništva.

Slika 2. Realni sektor

Napomena: Desezonirano metodom X11ARIMA (Statistics Canada).
Izvor za originalne podatke: Državni zavod za statistiku.

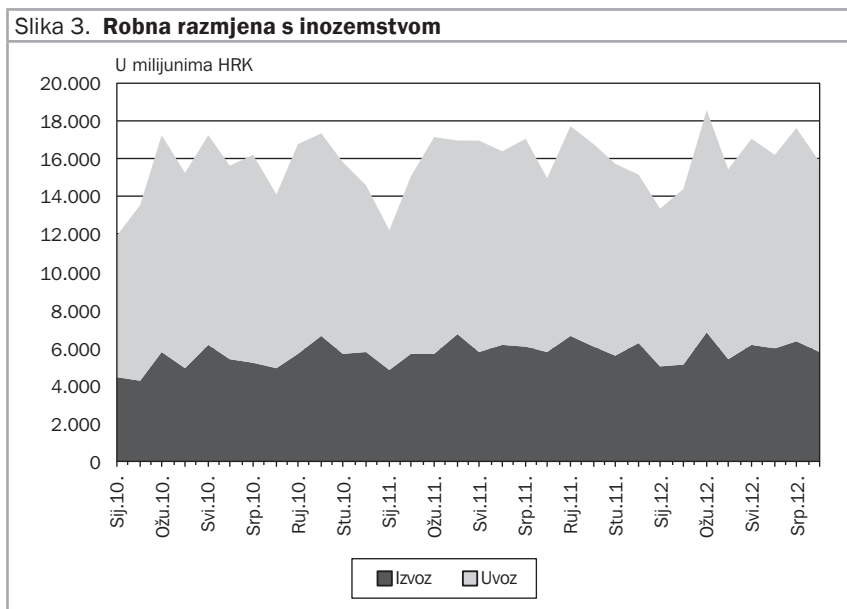
Povećanje vanjskotrgovinskog robnog deficita

Robni je izvoz u prvih osam mjeseci ove godine bio na razini ostvarenog u istom razdoblju 2011. Istovremeno je izvoz prerađivačke industrije, koji čini najveći udio u ukupnom izvozu, bio manji za 1,7 posto. Pri tome se najviše smanjio izvoz ostalih prijevoznih sredstava, u čijoj strukturi prevladavaju brodovi i to za 49,7 posto, te izvoz kemikalija i kemijskih proizvoda za 27,6 posto. Zapaža se da je u posljednje dvije godine zabilježeno značajno smanjenje izvoza brodova. U prvih je osam mjeseci 2012. godine izvoz brodova zabilježio najmanju razinu od kad je dostupna usporediva statistika vanjskotrgovinske robne razmjene (od 2000. godine). Pri tome je vrijednost izvoza iznosila 2,84 milijarde kuna što je za 53,1 posto manje u odnosu na razdoblje siječanj-kolovoz 2010. S druge strane, u prvih osam ovogodišnjih mjeseci primjetno je znatnije povećanje izvoza u većem broju djelatnosti. Povećan je izvoz biljnih i stočarskih proizvoda, prehrambenih proizvoda, koksa i rafiniranih naftnih proizvoda, farmaceutskih proizvoda

i pripravaka, metala i metalnih proizvoda, računala, električne opreme te strojeva i uređaja.

Ukupni uvoz roba iz inozemstva u razdoblju siječanj-kolovoz 2012. bilježi povećanje od 2,3 posto na međugodišnjoj razini. Tome je najviše pridonio veći uvoz električne energije i plina, prehrambenih proizvoda te koksa i rafiniranih naftnih proizvoda. Nasuprot tome, u promatranom se razdoblju najviše smanjio uvoz kemikalija i kemijskih proizvoda te motornih vozila.

Opisana kretanja vanjskotrgovinske robne razmjene u prvih osam mjeseci utjecala su na povećanje vanjskotrgovinskog deficita za 5,6 posto na međugodišnjoj razini. Pokrivenost uvoza izvozom iznosila je na kraju razdoblja siječanj-kolovoz 56,9 posto. Za usporedbu, u istom je razdoblju prethodne godine pokrivenost uvoza izvozom iznosila 58,2 posto što jasno ukazuje na nepovoljna kretanja vanjskotrgovinske robne razmjene.

Izvor: Državni zavod za statistiku.

Povećanje zaduženosti države

Ukupni je inozemni dug na kraju srpnja ove godine iznosio 46,0 milijardi eura što je za 0,5 posto više nego na kraju 2011. godine. Povećanje inozemnog duga u cijelosti je rezultat rasta zaduženja države do kojeg je došlo iz dva razloga. Prvo, u travnju se država zadužila izdavanjem petogodišnje obveznice u vrijednosti od 1,5 milijardi dolara. Drugo, zaduženost države povećala se zbog preuzimanja inozemnih obveza brodogradilišta u iznosu od 0,3 milijarde eura u sklopu procesa restrukturiranja. To je utjecalo na povećanje zaduženosti prema inozemstvu u srpnju 2012. godine za 16,9 posto u odnosu na kraj 2011. Država će u narednom razdoblju nastaviti s financiranjem deficita zaduživanjem na inozemnim tržištima. Istovremeno na domaćem tržištu planira samo refinancirati dospelje obveze. Prema podacima u *Smjernicama ekonomske i fiskalne politike za razdoblje 2013.-2015.* predviđa se da će se inozemni dug države povećavati sve do 2014. godine. Pritom se procjenjuje da će se inozemni dug države povećati s 15,8 posto bruto domaćeg proizvoda u 2011. godini na 21,2 posto u 2014. godini. Istovremeno bi se ukupni javni dug trebao povećati s 46,7 posto na 52,6 posto. Za razliku od države, ostali su sektori u prvih sedam mjeseci 2012. smanjili inozemnu zaduženost. Dug banaka prema inozemstvu koncem srpnja ove godine bio je za 6,9 posto manji nego na kraju 2011. godine. U istom su razdoblju ostali domaći sektori (uključujući izravna ulaganja) smanjili svoj dug za 0,5 posto.

Nezaposlenost se povećava...

Negativna su se kretanja na tržištu rada nastavila i u prvih osam mjeseci ove godine. U tom je razdoblju zaposlenost u prosjeku smanjena za 2,1 posto na međugodišnjoj razini. Pritom je najveće smanjenje zabilježeno u sektoru osiguranih poljoprivrednika, i to za 6,1 posto te u sektoru obrta i samostalnih profesija za 3,4 posto, dok se prosječan broj zaposlenih kod pravnih osoba smanjio za 1,7 posto. Analiza kretanja zaposlenosti kod pravnih osoba po djelatnostima, pokazuje da su najveća smanjenja zaposlenosti zabilježena u djelatnostima proizvodnje metala, stručnim i znanstvenim djelatnostima,

porast zaslužni su devizni depoziti koji su se povećali unatoč aprecijaciji kune, dok su štedni i oročeni depoziti ostvarili manji pad.

Okvir 1. **Međunarodno okruženje**

Podaci o kretanju bruto domaćeg proizvoda Europske unije (EU-27) u drugom tromjesečju 2012. godine ukazuju na nastavak slabljenja europskoga gospodarstva. Nakon nulte stope promjene zabilježene u prvom tromjesečju, desezonirani se bruto domaći proizvod EU-27 u drugom tromjesečju smanjio za 0,1 posto u odnosu na prethodno tromjesečje. Slabljenje gospodarske aktivnosti u drugom tromjesečju u najvećoj mjeri uzrokovano smanjenjem investicija. One su se u drugom tromjesečju smanjile za 0,9 posto u odnosu na prethodno tromjesečje. Pad građevinske aktivnosti najviše je pridonio nepovoljnim investicijskim kretanjima. U prvom tromjesečju ove godine obujam građevinskih radova u EU-27 smanjio se za 4,1 posto u odnosu na prethodno tromjesečje, a u drugom tromjesečju za 1,2 posto. Osim investicija, smanjivati se nastavlja i osobna potrošnja. Tako je u drugom tromjesečju ove godine ona bila za 0,2 posto manja u odnosu na prethodno tromjesečje. Istovremeno su kretanju bruto domaćeg proizvoda pozitivno pridonijeli državna potrošnja s rastom od 0,2 posto i izvoz s rastom od 1,0 posto. Slabljenje gospodarske aktivnosti posebno je primjetno u članicama eurozone. Bruto domaći proizvod eurozone u drugom se tromjesečju smanjio za 0,2 posto u odnosu na prethodno tromjesečje. Pri tome je primjetno snažno smanjenje investicijske aktivnosti kroz već pet uzastopnih tromjesečja. Stručnjaci Međunarodnog monetarnog fonda i Europske središnje banke očekuju nastavak negativnih gospodarskih kretanja u eurozoni na što će i nadalje najviše utjecati smanjenje investicijske aktivnosti i osobne potrošnje. Međunarodni monetarni fond procjenjuje da će se bruto domaći proizvod u eurozoni u 2012. godini smanjiti za 0,4 posto, a u EU-27 za 0,2 posto.

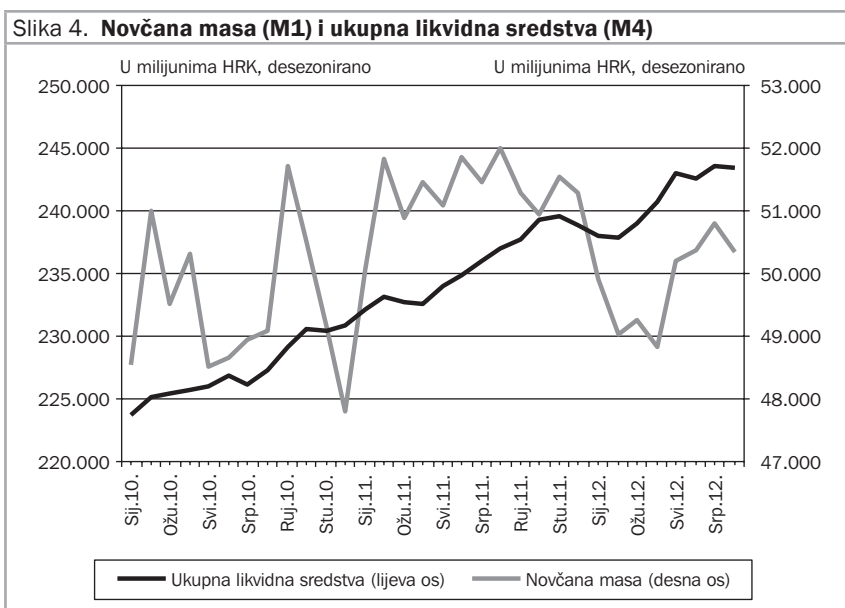
Za razliku od EU-27 gospodarstvo SAD-a nastavlja se oporavljati. Analiza desezoniranih podataka ukazuje na to da je nakon rasta bruto domaćeg proizvoda u prvom tromjesečju od 0,5 posto u odnosu na prethodno tromjesečje, u drugom tromjesečju gospodarstvo SAD-a poraslo za daljnjih 0,4 posto. Izuzev državne potrošnje sve su komponente ukupne potrošnje pozitivno pridonijele ukupnim gospodarskim kretanjima. Dok se državna potrošnja u drugom tromjesečju smanjila za 0,3 posto u odnosu na prethodno tromjesečje, investicije su se povećale za 1,1 posto, osobna potrošnja za 0,4 posto, a izvoz za 1,5 posto. Stručnjaci Međunarodnog monetarnog fonda smatraju da će gospodarska kretanja u SAD-u u 2012. godini biti povoljnija od prethodno očekivanih. Procjenjuju da će se bruto domaći proizvod SAD-a u 2012. godini povećati za 2,2 posto.

Izvor: Eurostat, Europska središnja banka, Monthly Bulletin, listopad 2012., Međunarodni monetarni fond, World Economic Outlook, listopad 2012.

... uz smanjeno kreditiranje stanovništva i poduzeća

Kreditiranje privatnog sektora, stanovništva i trgovačkih društava, bilo je u porastu sve do ožujka 2012., nakon čega je uslijedio pad, pokazuju desezonirani iznosi kredita poslovnih banaka. Na kraju kolovoza u odnosu

na kraj ožujka ukupan iznos kredita bio je manji za 3,7 posto. Zbog pada u drugom i većem dijelu trećeg tromjesečja ukupni krediti u kolovozu 2012. bili su za 2 posto niži nego u kolovozu prošle godine. U odnosu na ožujak krediti trgovačkim društvima u kolovozu su se smanjili za čak 5,9 posto, no do pada je ponajviše došlo zbog preuzimanja kreditnih obveza brodogradilišta od strane Ministarstva financija. Krediti stanovništvu u isto su se vrijeme smanjili za 1,8 posto. Na međugodišnjoj su se razini i krediti stanovništvu i krediti trgovačkim društvima smanjili za 1,9 posto. Međugodišnje smanjenje kredita rezultat je slabe potražnje za kreditima uslijed recesijskih uvjeta, a potpomognuto je i rastom kamatnih stopa na kunske kredite bez valutne klauzule, koji i obuhvaćaju najveći udio ukupno odobrenih kredita.

Napomena: Desezonirano metodom X11ARIMA (Statistics Canada).
 Izvor za originalne podatke: Hrvatska narodna banka.

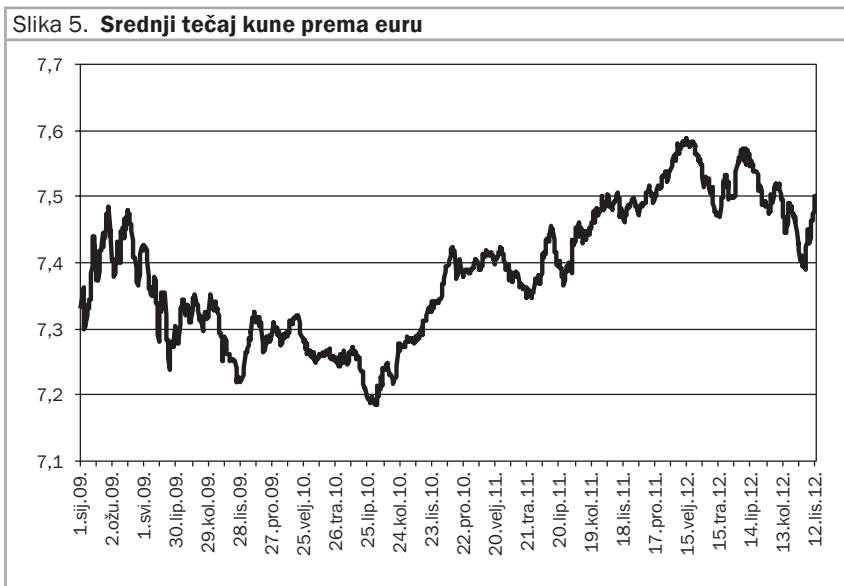
Rast likvidnosti u rujnu

Nakon što su cijelo drugo tromjesečje 2012. godine obilježile visoka likvidnost financijskog sustava te vrlo niske kamatne stope na novčanom

tržištu, ljetni su mjeseci donijeli smanjenu likvidnost i veću volatilnost kamatnih stopa. Prekonoćni je ZIBOR s 0,68 posto krajem lipnja, skočio na 2,46 posto sredinom srpnja zbog turističke sezone, tj. povećanja potražnje za gotovinom, ali i zbog očekivanog izdanja državnih obveznica na domaćem tržištu koje znači privremeni odljev likvidnosti iz financijskog sustava. Sredinom srpnja izdane su druge tranše četverogodišnjih kunskih obveznica u iznosu od 2 milijarde kuna i desetogodišnjih obveznica uz valutnu klauzulu u iznosu od 400 milijuna eura. Smanjena likvidnost trajala je do druge polovice kolovoza kada je prekonoćni ZIBOR dosegao 3,5 posto, nakon čega su, zbog završetka glavnog dijela turističke sezone, postupnog vraćanja likvidnosti u sustav nakon izdanja obveznica te zbog korištenja kredita u sklopu HBOR-ovog *Programa razvoja gospodarstva*, kamatne stope počele padati te je prekonoćni ZIBOR treće tromjesečje završio na gotovo istoj razini na kojoj se nalazio na kraju drugog tromjesečja. Zbog izdavanja obveznica u srpnju, kao i relativno malih obveza po dospijeću trezorskih zapisa, Ministarstvo financija je u srpnju i kolovozu održalo samo tri aukcije trezorskih zapisa, dok se tek u rujnu dinamika aukcija vratila na tjednu razinu. Na kraju rujna ukupna je vrijednost izdanih trezorskih zapisa (kunskih, uz valutnu klauzulu i eurskih) iznosila 25,3 milijardi kuna, što je 23,4 posto više nego na kraju 2011. godine, s tim da se gotovo cijelo povećanje odnosi na izdanje trezorskih zapisa u eurima iz veljače ove godine.

Tečaj kune prema euru opet iznad 7,5

Unatoč povećanom priljevu deviza tijekom ljeta, tečaj kune prema euru počeo je snažnije aprecirati tek krajem kolovoza te se pred kraj rujna spustio ispod 7,4 kune za euro, što je zadnji puta zabilježeno u srpnju 2011. godine. Kuna je krajem ljeta ojačala, između ostalog, i zbog najave inozemnog zaduživanja javnog i privatnog sektora kao i relativno visokih izdanja trezorskih zapisa uz valutnu klauzulu. Zbog toga je, nakon više od dvije godine sprječavanja slabljenja kune, HNB intervenirao na deviznom tržištu otkupljujući eure kako bi ublažio jačanje kune. Sam kraj trećeg tromjesečja bio je ipak obilježen ponovnim slabljenjem kune te je tečaj sredinom listopada dosegao razinu iznad 7,5 kuna za jedan euro.

Izvor: Hrvatska narodna banka.

Pad prometa dionicama na Zagrebačkoj burzi

U trećem je tromjesečju 2012. godine burzovni indeks Zagrebačke burze CROBEX porastao 1,3 posto te je cijelo tromjesečje bio relativno stabilan. Međutim, u odnosu na kraj 2011. godine CROBEX je pao za 7,5 posto zbog snažnog pada u drugom tromjesečju, praćenog padom prometa. Promet dionicama nastavio se smanjivati i u trećem tromjesečju kada je iznosio 522,2 milijuna kuna, što je najniži tromjesečni promet od drugog tromjesečja 2004. godine. Za usporedbu, promet dionicama u trećem tromjesečju 2011. godine iznosio je 1,1 milijardu kuna. U rujnu je na Zagrebačkoj burzi po prvi put uspostavljeno trgovanje strukturiranim vrijednosnim papirima, što bi trebalo pomoći razvoju domaćeg tržišta kapitala i povećanju likvidnosti tržišta te omogućiti različite strategije ulaganja. Erste Group Bank izdavatelj je prvih strukturiranih vrijednosnih papira na Zagrebačkoj burzi, točnije indeksnih certifikata te *turbo long* i *turbo short* certifikata na burzovni indeks Frankfurtske burze DAX.

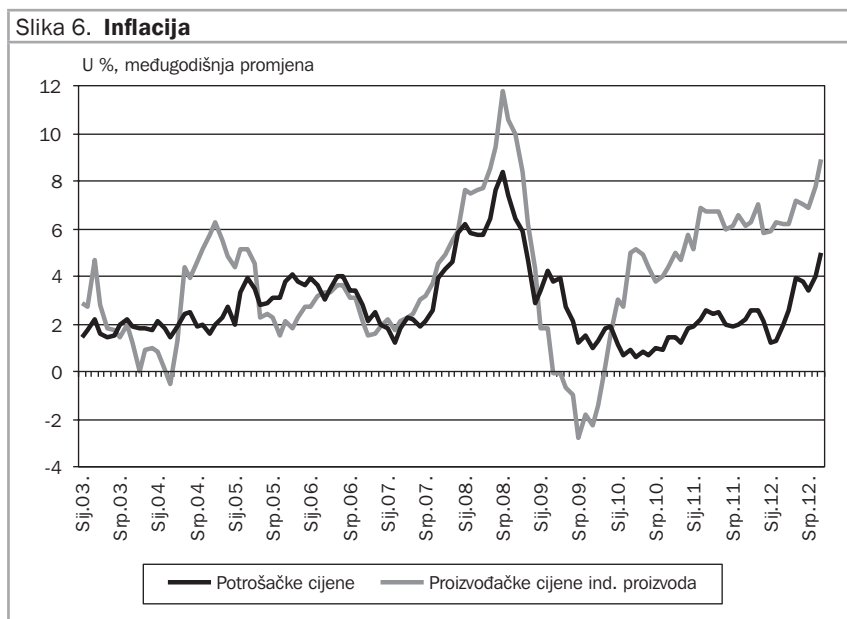
Ubrzan rast potrošačkih cijena...

U kolovozu i rujnu inflacija potrošačkih cijena porasla je na 4,0, odnosno 5,0 posto. Rujanska je stopa inflacije najviša od 2008. godine. Ovakvo je kretanje, osim ranijeg podizanja opće stope poreza na dodanu vrijednost i povećanja cijena električne energije i prirodnog plina, u velikoj mjeri posljedica rasta cijena poljoprivrednih kultura na svjetskom i domaćem tržištu. Tako su u rujnu, na međugodišnjoj razini, ukupnom rastu cijena najviše doprinijele cijene prehrane s povećanjem od 6,0 posto, pri čemu se posebno ističe rast cijena povrća od 25,1 posto, cijena mesa od 6,9 posto te cijena voća od 18,2 posto, dok su smanjenje od 4,1 posto zabilježile cijene ulja i masti. Znatan doprinos došao je od rasta cijena električne energije za 22,1 posto, cijena plina za 30,5 posto, cijena goriva i maziva za osobna vozila za 6,3 posto te cijena duhana za 5,6 posto. S druge strane, smanjene su cijene odjeće za 5,0 te cijene telefonske i telefaksne opreme za 1,3 posto. Isključujući cijene energije i prehrane, koje su dobrim dijelom rezultat administrativnih odluka i kretanja na svjetskom tržištu, međugodišnji rast potrošačkih cijena iznosio je u rujnu tek 1,5 posto, što ukazuje na to da su temeljni pritisci na rast cijena ostali umjereni usprkos visokoj općoj stopi inflacije.

... kao i proizvođačkih cijena industrijskih proizvoda

Proizvođačke cijene industrijskih proizvoda na domaćem tržištu zabilježile su u rujnu 2012. godine međugodišnji rast od 8,9 posto što predstavlja znatno ubrzanje u odnosu na 6,9 posto iz srpnja te 7,8 posto iz kolovoza, a ujedno je i najviša zabilježena stopa od 2008. godine. Na mjesečnoj razini proizvođačke cijene industrije povećane su u rujnu za 1,0 posto. Međugodišnji rast proizvođačkih cijena odnosi se prvenstveno na cijene energije koje su u rujnu porasle 25,0 posto te cijene netrajnih proizvoda za široku potrošnju koje su povećane za 3,0 posto. Proizvođačke cijene u rudarstvu i vađenju povećane su 39,3 posto, u djelatnosti opskrbe električnom energijom, plinom, parom te djelatnosti klimatizacije 21,4

posto, a u prerađivačkoj industriji, na koju se odnosi najveći dio industrijske proizvodnje, 4,1 posto.

Izvor: Državni zavod za statistiku.

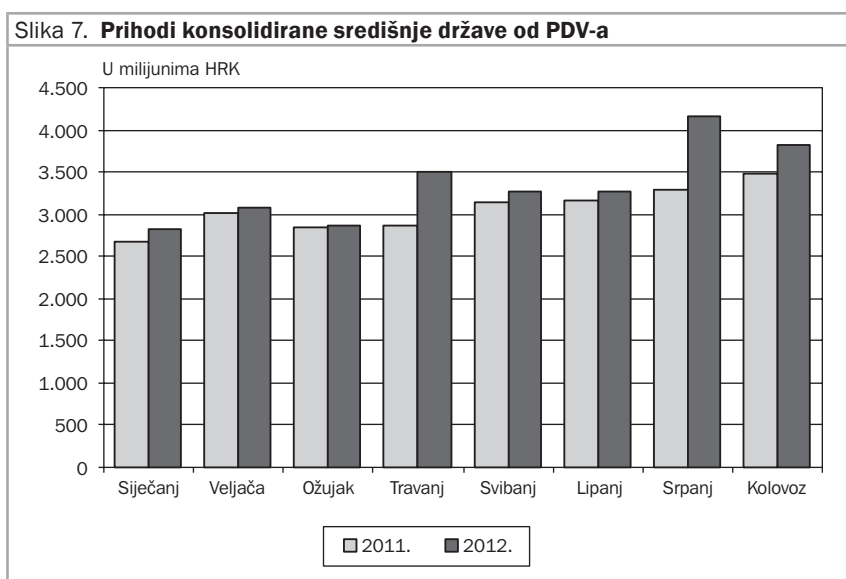
Rast proračunskih prihoda...

Usprkos padu gospodarske aktivnosti u prvom dijelu godine prihodi proračuna konsolidirane središnje države ipak bilježe rast, zahvaljujući prvenstveno većoj učinkovitosti naplate poreza te izmjenama poreznih propisa. Tako su ukupni prihodi proračuna konsolidirane središnje države u prvih osam mjeseci zabilježili rast od 3,3 posto u odnosu na prvih osam mjeseci 2011. godine.

... zahvaljujući izmjeni poreznih propisa i poboljšanoj naplati...

Prihodi od poreza na dodanu vrijednost povećani su za 9,3 posto, a budući da je obujam prometa u trgovini na malo u tom razdoblju pao, može se pretpostaviti kako je povećanje prihoda od PDV-a rezultat povećanja opće stope PDV-a i poboljšane naplate. Usporedno s povećanjem opće stope s 23 na 25 posto, na pojedine proizvode i usluge uvedena je snižena stopa PDV-a od 10 posto. Radi se o jestivom ulju i masti biljnog i životinjskog podrijetla, dječjoj hrani i prerađenoj hrani na bazi žitarica za dojenčad i malu djecu, isporuci vode, osim vode koja se stavlja na tržištu prodaje u bocama ili u drugoj ambalaži te bijelom šećeru od trske i šećerne repe. Dobra naplata zabilježena je kod socijalnih doprinosa unatoč negativnim kretanjima na tržištu rada. Prihodi od doprinosa u prvih osam mjeseci, porasli su za 0,2 posto na međugodišnjoj razini i to prvenstveno zbog donošenja uredbe kojom se onemogućava isplata plaća bez uplate doprinosa. Naime, od 1. svibnja 2012. godine u primjeni je nova, snižena stopa doprinosa za zdravstveno osiguranje, koja iznosi 13 posto. Međutim, uslijed poboljšane naplate prihoda od doprinosa, smanjenje stope nije se osjetilo u proračunu. Prihod od poreza na dobit porastao je za 6,9 posto. Kako se porez na dobit uplaćuje prema poslovnim rezultatima poduzeća u prethodnoj godini, ovo povećanje rezultat je ostvarene dobiti poduzeća u 2011. godini. Prihod od poreza na dohodak u prvih je osam mjeseci ove godine zabilježio međugodišnji rast od 4,8 posto. Ovakvo povećanje prihoda od poreza na dohodak rezultat je izmjene u Zakonu o porezu na dohodak, kojim se od srpnja 2010. godine ukidaju neke porezne olakšice. Cjelogodišnji efekti ovih zakonskih izmjena vidljivi su u 2011. godini, odnosno kod godišnjeg obračuna poreza na dohodak za 2011. godinu s isplatom u 2012. godini. Naime, povrat poreza i prireza na dohodak po godišnjoj prijavi u prvih je osam mjeseci 2012. godine bio za 15,9 posto manji negoli u isto vrijeme prethodne godine. Prihodi od trošarina bilježe međugodišnji pad od 1,0 posto, a pad bilježe i sve trošarinske kategorije, izuzev prihoda od trošarina na duhan, na bezalkoholna pića i na luksuzne proizvode. Prihod od trošarina na naftu i naftne derivate na međugodišnjoj razini pao je za 5,2 posto, što je jednim dijelom utjecaj baznog efekta s početka 2011. godine, a drugim dijelom

smanjene potrošnje naftnih derivata zbog većih cijena. Početkom ožujka 2011. godine smanjene su trošarine za sve vrste motornih goriva za 15 lipa po litri, što znači da su se u prva dva mjeseca 2011. godine plaćale više trošarine na naftu što je rezultiralo i većim prihodima prikupljenima po ovoj osnovi. Prihod od trošarina na duhan tijekom prvih osam mjeseci 2012. godine porastao je za 9,6 posto čime se nastavlja trend rasta iz prethodne godine. Visok rast po osnovi ovog prihoda dijelom je rezultat manje baze s početka 2011. godine kada je uplata u proračun po ovoj osnovi, smanjena zbog manjih isporuka ovog trošarinskog proizvoda i nagomilanih zaliha kod trgovaca uslijed povećanja trošarina na duhan u listopadu 2010.

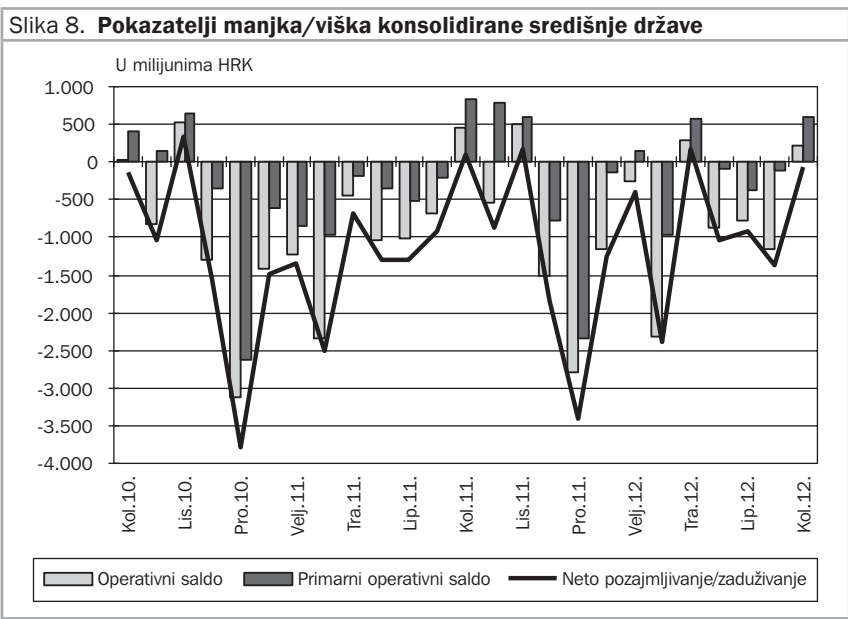

Izvor: Ministarstvo financija RH.

... ali i rast proračunskih rashoda

Ukupni su rashodi konsolidirane središnje države u razdoblju od siječnja do kolovoza 2012. godine bili za 0,8 posto veći nego u istom razdoblju lani. Rashodi za socijalne naknade, koji čine najveći udio u ukupnim rashodima, u promatranom su razdoblju povećani za 1,3 posto. Radi se, u najvećem dijelu, o izdacima za mirovine, zdravstvo, dječji doplatak, porodiljne

naknade i naknade nezaposlenima. Ukupni izdaci za zaposlene povećani su za 1,2 posto na međugodišnjoj razini, što znači da planirane uštede nisu u potpunosti ostvarene. Rashodi za kamate u prvih osam mjeseci bilježe međugodišnji rast od 16,2 posto. Rashodi za korištenje dobara i usluga smanjeni su za 5,1 posto. Ovi su rashodi najvećim dijelom namijenjeni za usluge telefona, pošte i prijevoza, opskrbe energijom te usluge tekućeg i investicijskog održavanja. Jedan dio rashoda za korištenje dobara i usluga, s pozicije intelektualnih usluga, odnosi se na sredstva izdvojena za korištenje fondova EU-a. Povlačenjem sredstava iz fondova EU-a nastaje i obveza isplaćivanja domaće komponente za pojedine projekte, i to upravo s pozicije rashoda za korištenje dobara i usluga. Rashodi za subvencije od siječnja do kolovoza 2012. godine zabilježili su međugodišnji pad od 8,5 posto. Pad bilježe i subvencije poduzećima u javnom sektoru, dok su subvencije trgovačkim društvima izvan javnog sektora nešto veće nego prethodne godine. Najveći dio rashoda za subvencije izdvaja se za subvencije Hrvatskim željeznicama, poljoprivredi, te za obrt, malo i srednje poduzetništvo.

Izvor: Ministarstvo financija RH.

Tablica 1. Glavni ekonomski pokazatelji				
	2010.	2011.	2012.	
REALNA GOSPODARSKA AKTIVNOST				
Bruto domaći proizvod, realni (%-tna promjena)	-1,2	0,0	-2,2	travanj-lipanj
Industrijska proizvodnja, fizički obujam (%-tna promjena)	-1,4	-1,2	-5,5	siječanj-rujan
Trgovina na malo, realni promet (%-tna promjena)	-1,8	1,0	-3,2	siječanj-kolovoz
Građevinarstvo, fizički obujam (%-tna promjena)	-15,9	-9,1	-11,0	siječanj-kolovoz
Turizam, noćenja (%-tna promjena)	2,6	7,0	3,2	siječanj-kolovoz
ZAPOSLENOST, PLAĆE I CIJENE				
Stopa registrirane nezaposlenosti	17,4	17,9	17,7	kolovoz
Neto plaća (%-tna promjena)	0,6	1,8	1,1	srpanj
Potrošačke cijene (%-tna promjena)	1,1	2,3	5,0	rujan
VANJSKOTRGOVINSKA RAZMJENA				
Izvoz roba, EUR (%-tna promjena)	18,2	7,7	-1,6	siječanj-kolovoz
Izvoz roba i usluga, EUR (%-tna promjena)	8,6	5,9	1,2	siječanj-ožujak
Uvoz roba, EUR (%-tna promjena)	-0,6	7,5	0,7	siječanj-kolovoz
Uvoz roba i usluga, EUR (%-tna promjena)	-0,7	5,9	2,4	siječanj-ožujak
PRORAČUN, KAMATNE STOPE I TEČAJ				
Neto pozajmljivanje/zaduživanje (opća država, mlrd. kuna)	-14,62	-14,96	-5,60	siječanj-lipanj
Kamatna stopa na kratkoročne kunske kredite bez valutne klauzule (kraj razdoblja, u % na godišnjoj razini)	10,05	9,49	9,80	kolovoz
ZIBOR (prekonoćni krediti, u % na god. razini, kraj razdoblja)	1,07	0,76	0,66	rujan
Tečaj EUR (kraj razdoblja)	7,39	7,53	7,45	rujan
Tečaj USD (kraj razdoblja)	5,57	5,82	5,76	rujan

*Napomena: Postotne promjene izražene su u odnosu na isto razdoblje prethodne godine.
Izvori: Državni zavod za statistiku, Hrvatska narodna banka, Ministarstvo financija RH i
www.reuters.hr.*